

LBRIS

We know
books

IULIAN CHIFU

Reconfigurarea securității și a Relațiilor Internaționale în Secolul 21

VOLUMUL 3

Studii prospective și metodologii
alternative. Eșafodajul de securitate
în secolul 21

Cuprins

INTRODUCERE: Merită să ne aplecăm spre studiile prospective, scenariii și predicții în Relațiile Internaționale și studiile de securitate?	5
Thinking the unthinkable	7
Resorturi istorice ale <i>thinking the unthinkable</i>	9
<i>Thinking the unthinkable</i> , era digitală și imperativul acțiunii prospective azi.	11
<i>Unknown unknowns</i> – formule de gestionare a incertitudinii.	16
Studii prospective. Cât putem pune bază și care sunt limitele.	23
1. Studii prospective și metodologii alternative	31
1.1. Concepte	34
a. <i>Foresight</i> – Previziunile	35
b. Futurologia	37
c. <i>Future studies</i> – Studiile despre viitor	37
d. Predicțiile	37
e. Horizon Scanning	39
f. Anticiparea surprizei. Avertizarea timpurie – <i>early warning</i>	40
1.2. Proiecte de <i>foresight</i> cu baze metodologice diverse și studii aplicate	44
a. Ciclurile Kondratyev și metoda geopolitică	44
b. Global Trends. <i>Foresight</i> elaborat și impact tehnologic până în 2030	47
c. Varianta britanică: Global Trends 2050.	51
d. <i>Global Trends 2030</i> pentru UE. Provocări și alegeri.	54
e. Multiple futures – NATO ACT.	60

1.3. Proiecte particulare, de nișă:	61
a. Perspectiva transatlantică	62
b. Competiția și regulile competiției ca permanență a lumii de mâine	63
c. Indicele capabilității geopolitice a statelor	67
2. O metodologie românească	71
2.1. Abordări românești ale studiilor prospective. Cazul Centrului de Prevenirea Conflictelor și Early Warning	73
a. Modele de analiză a deciziei în criză. Crismart. Compararea crizelor. Instrument pentru practicieni	74
b. Modelul CPC-EW – Analiza deciziei în politica externă. Analiza de trend	75
c. Scenarii. <i>Multiple futures. Worse case, most probable case, best case</i>	76
d. Analiza discontinuă. Analiza prospectivă pe termen lung. Modele. Global Trends	77
e. <i>Consequence management</i>	78
2.2. Preliminarii la o metodologie românească de studii prospective	79
2.3. O metodologie românească de studii prospective aplicată. Acoperirea golurilor teoretice ale PLATO	82
Criticile și limitele PLATO	84
Metodologie românească PLATO de studii prospective.	86
a. Evaluare de pornire. T0.	86
b. Platou de indicatori relevanți: ce poate influența finalul/scenariul (indicatori cunoscuți)	87
c. Decantarea indicatorilor critici relevanți	88
2.4. Patru exerciții de studii prospective. Perfecționarea metodologiei	90
a. Studii prospective în Ucraina, în timpul derulării procesului	91
A. Scenarii de continuitate	94
B. Scenarii cu probabilitate moderată (<i>weak signal</i>)	96
C. Scenarii de tipul „ <i>black swan</i> “	97
b. Predicții	99

c. Ucraina, studiu în cadrul trilateralei România-Republica Moldova-Ucraina	104
d. Studiu prospectiv Regiunea Extinsă a Mării Negre	115
1. Indicatori pentru scenarii multiple	118
2. Indicatori Critici.	121

3. Tendințe de evoluție a marilor fenomene care definesc sistemul global de securitate și relațiile internaționale ale începutului secolului 21.	125
3.1. Procesul de identificare și extragere a indicatorilor critici.	
Cadrul de evaluare	126
A. Indicatori generați de elementele componente ale sistemului global	127
a. Actori în securitatea globală și relațiile internaționale	127
b. Relații între actori	129
c. Spațiile de dispută	131
d. Putere și dominație în generația tehnologică.	134
e. Raportarea la reguli și acorduri: respectare, contestare, adaptare, revizionism	135
f. Mediul înconjurător. Cadrul dinamicilor securitare.	136
B. Cadrul de evaluare a indicatorilor	137
a. Influența actorilor în sistem.	137
b. Schimbări/prăbușiri interne. Modificarea naturii actorilor	141
c. Dispariția regulilor	142
d. Încrederea și stresul tolerat de societate și de oameni	144
e. Capacitatea de adaptare a sistemului și a regulilor la schimbări, reforme și dezvoltări tehnologice	144
f. Apetența pentru conflict armat/război	146
3.2. Sursele turbulențelor și amenințărilor la adresa securității globale. O agendă	147
3.3. Instrumentele scenariilor alternative	152
3.4. Dezbaterea indicatorilor critici. Indicatori critici relevanți.	155
4. Scenariile și constructele perspectivelor lumii în secolul 21	157
4.1. Familii de scenarii: statu-quo versus revizionisme/ <i>happening</i>	157
a. Continuitatea	158

b. <i>Tipping points</i> – punctele de inflexiune	159
4.2. Indicatori critici esențiali	161
4.3. Soluții inovatoare pentru eficiența eforturilor prospective. Concentrarea opțiunilor	164
5. Concluzii	166
5.1. Nouă concluzii pentru adaptarea și gestionarea lumii de mâine	167
1. Reziliență, curgere, lichefiere, adaptare	167
2. Politică hibridă, ambiguă, indecisă, inconsecventă	168
3. Evitarea conflictelor deschise	168
4. Lecțiile învățate din modelul UE	169
5. Leadership – schimbare de epocă	170
6. Nuanțe, judecăți în mișcare, adaptabilitate. Echilibre și reechilibrări dinamice	170
7. Leadership de generație	171
8. Studii prospective necesare	172
9. Revizuirea scenariilor virtuozose și a regulilor utile versus indicatorii care duc la scenariile nefaste	172
5.2. Concluzii pentru România	173
1. Principalele probleme ale României, la nivel social, sunt migrația și demografia	173
2. Principalele probleme la nivel economic și financiar sunt dezechilibrele sistemelor de pensii, sănătate și servicii sociale	174
3. Armata și societatea. Menținerea generației cu experiență în câmpul muncii	175
4. Parteneriatul cu societatea civilă, zona academică, <i>think-tank</i> -uri, expertiză, zone profesionale	175
5. Problema de generație. Puntea „Decreței” – Generația Z ...	176
Bibliografie	177

Introducere: Merită să ne aplecăm spre studiile prospective, scenariii și predicții în Relațiile Internaționale și studiile de securitate?

Responsabilitățile administrației, sub orice formă și la toate nivelurile, pentru **gestionarea crizelor și a conflictelor** sunt în prim-planul așteptărilor publice, dar și al atribuțiilor oricărei administrații serioase, responsabile, care răspunde democratic în fața oamenilor care au ales-o. Dar cum reușește să facă acest lucru, cum se poate realiza **o reacție cât mai corectă și cu cât mai puține costuri** în situații de criză, deja e o altă problemă. Iar soluțiile și abordările sunt multiple.

La bază stau, cu preponderență, instrumentele cu ajutorul cărora administrațiile reușesc **să prevadă și să anticipeze** faptul că o anumită criză vine. Firește că **nu toate crizele pot fi prevenite**, mai mult, nu toate crizele care vin sunt cunoscute ca măcar să existe instrumentele și indicatorii spre a fi prevenite. Dar **pregătirea și anticiparea** sunt legate indisolubil de crizele pe care le cunoaștem deja. E motivul pentru care prevenția și pregătirea pentru a te confrunța cu o criză se leagă în mod majoritar de **crizele cunoscute**.

Cel mai întâlnit tip de reacție este cel de a încerca să montezi **sisteme de monitorizare și avertizare timpurie**, să urmărești indicatorii și **să previi, să anticipezi** când se apropie o criză, **să reacționezi**

proactiv în crize, deci înainte chiar ca o criză să se manifeste. Sunt criteriile cele mai simple pentru a arăta că ai acționat responsabil.

Firește că, uneori, **aspirațiile spre stabilitate și predictibilitate** nu pot fi îndeplinite. Atunci **societatea trebuie pregătită pentru a absorbi, pentru a se adapta la crize**, a reacționa adecvat și a avea costuri și pierderi reduse, controlate. În sens mai larg, statele și instituțiile responsabile încearcă **să crească reziliența societală** prin contracararea și limitarea vulnerabilităților, creșterea coeziunii și a coerenței dintre instituții, societate și cetățeni, dar mai ales prin **lupta pentru stabilitate și predictibilitate** în relațiile internaționale și studiile de securitate.

Este motivul pentru care sunt utile **predicțiile, scenariile și studiile prospective**, care identifică deopotrivă **tendințele** în care se mișcă principalele fenomene și procese, dar și **principalele riscuri, amenințări și vulnerabilități**, și instrumentarul cu care pot fi ele contracarate sau, măcar, **cum pot fi reduse costurile impactului** de Securitate atunci când un eveniment neprevăzut are loc. Și se adaugă **managementul consecințelor**, atunci când este vorba despre **efectele acțiunilor umane, ale deciziilor** în diverse situații sau chiar **ale evoluțiilor mediului internațional** asupra relațiilor internaționale și a securității.

Surpriza strategică este fenomenul cel mai pernicios care poate avea loc în cazul unui sistem, al unui domeniu sau al unui stat. Înseamnă că, **pe dimensiunea atribuțiilor fundamentale**, a căror responsabilitate îți revine, ești surprins fără a putea anticipa, **fără a putea preveni și fără a avea instrumentele potrivite** la dispoziție pentru a reacționa măcar ad-hoc, **cu consecințe majore pentru securitatea cetățenilor**¹ și pentru viața lor – admitem definiția largă a securității în varianta școlii de la Copenhaga cu care am lucrat în volumul anterior.

¹ Iulian, Chifu, *Gândire Strategică*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații internaționale al Academiei Române, București, 2013, ISBN: 978-973-7745-85-9, 335 p.

Este tipul de **fenomen a cărui consecință este demisia șefului instituției responsabile**, fie el și șef de stat sau guvern – vezi cazul referendumului pentru Brexit al premierului David Cameron, de exemplu. Este fenomenul care duce la **demisia șefilor instituțiilor de intelligence care au lăsat decidentul fără instrumentul prevenției**, fără a-l avertiza că o anumită criză se apropie și s-ar putea produce.

Firește, câteodată intervin **limitele capacității de predicție**. Nu mai avem evoluții care respectă regulile proceselor ce urmăresc tendințe lesne de identificat, apar **salturi**, apar **fenomene rare**, apar **catastrofe**, în sensul lui Rene Thom², apar **lebede negre**, în descrierea lui Nassim Taleb³. Este vorba despre fenomene rare, cu probabilitate redusă, dar cu impact major și consecințe enorme atunci când se produc. Unele le putem identifica și **include în studiile prospective**, pe altele nu. Nu le includem pentru că **depășesc capacitatea de anticipare și gândire a analistului** la un anumit moment istoric, potrivit conformismului și pregătirii sale, altele **depășesc capacitatea de gândire a oricărei ființe umane**, oricare ar fi aceasta – baze mari de date, multe criterii și constrângeri, număr mare de indicatori, lipsa vitezei de evaluare care să facă util rezultatul. Iar aici apar teoriile **gândirii fenomenelor de negândit, a gândi incredibilul, a gândi la lucrurile de neconceput – thinking the unthinkable** și la **neștiutele necunoscute – unknown unknowns**.

Thinking the unthinkable

Mai întâi ar trebui să ne uităm la **termenii și la conceptele utilizate**, deoarece acestea nu sunt deloc sinonime. În unele cazuri nu

² Rene, Thom, *Teoria Catastrofelor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1986; *Modèles mathématiques de la Morphogenese*, Christian, Bourgeois, Paris, 1974; *La théorie des catastrophes*, Le Monde, 22 Decembre 1976

³ Nassim Nicholas, Taleb, *The Black Swan. The Impact of the Highly Improbable*, Random House, 2010, ISBN 978-0-8129-7381-5, 444 p.

ajungem la o constituire deplină a unui concept, chiar dacă formulele și **termenii utilizați sunt strict lingvistici**, dar atrăgători prin aparențe. Totuși, trebuie gândită epistemologic și această diferențiere.

Black swan – lebăda neagră – este fenomenul rar, elementul de probabilitate infimă, dar care, **dacă se produce, are un impact enorm**. De aceea trebuie considerat și analizat. Putem să alăturăm aici **white elephants** – elefanții albi, elemente prezente în spațiul de analiză, dar pe care nimeni nu le pronunță sau nu se așteaptă că pot avea acțiunile care implică impact major. **Știm** că sunt prezenți, dar **îi ignorăm prin imobilismul și previzibilitatea lor**, fără a accepta mental că, la un moment dat, ele ar putea ieși din inerție și provoca imprevizibilul. Este, dacă vrei, **un tip special de lebădă neagră** pentru că știam că există, cunoșteam toate ingredientele, dar nu și acțiunea provocată.

Unknown unknowns, neștiutele necunoscute, nu sunt neapărat un concept în sine. Ele au relevanță prin prisma istoriei devenirii lor și prin alăturarea cu **known knowns** și **known unknowns** – știutele cunoscute și știutele necunoscute, adică locurile unde mintea umană concepe și așteaptă elemente care sunt sau nu necunoscute în substanța lor. Această formulă lingvistică subliniază exact necunoscutele despre care nici nu știm că există, sunt neștiute. De aici se nasc **surprizele, imprevizibilul și fenomenele cu impact**.

În fine, **thinking the unthinkable** – gândește ce nu ai putea gândi – este, aparent, mai degrabă un îndemn filosofic decât un termen sau un concept cu relevanță practică. De ce **nu ne gândim la anumite teme?** Din multiple motive, printre care **limitele morale, comportamentale și de bun simț**, care ne spun că „așa nu se face“. Am intrat, însă, într-o epocă în care **democrația a coborât în populism, leadership** ieșit din limitele comportamentului, poltronism, lipsă de educație, de politețe, de diplomație.

Când nu ai **criteriile de leadership respectate** și când nu îndrăznești să gândești în alți termeni comportamentali decât cei în

limitele regulilor jocului, eventual **cele mai înalte, cavaleriești, legale și corecte**, atunci riști să nu te gândești la acele acțiuni care par imprevizibile. Și **limitele capacității de a gândi** a omului, altă sursă a elementelor de negândit, neanticipabile, de neconceput, sunt determinate de multiple elemente. Pentru că a ieși din spațiul convențional și a acoperi toate posibilitățile înseamnă și **a gândi la evoluții de necrezut altfel**. A gândi incredibilul. A gândi și planifica și lucruri de neconceput. Care exced limita capacității mentale a omului din lipsa elementelor fizice, a capacității de stocare sau a vitezei de analiză.

O întreagă discuție poate fi pusă pe termenii utilizabili în limba română. *Thinking the unthinkable* ar putea fi deopotrivă Gândirea despre acțiuni de negândit. De neconceput. A gândi incredibilul pentru aproape toată lumea. A gândi fapte și fenomene neanticipabile, aflate la un nivel de **impredictibilitate extremă**. Cum în limba română nu avem un echivalent perfect și atotcuprinzător al termenului, am preferat să păstrăm originalul în limba engleză.

Gândirea despre lucrurile de negândit, de neconceput, neanticipabile a existat în **preocupările universale** în domeniul științelor, al predicțiilor, al prospecțiilor. Astfel, chiar dacă studiile sunt retrospective sau istorice, ele încearcă să identifice **de ce au fost de neanticipat** anumite acțiuni în contextul conceptului *thinking the unthinkable*.

Resorturi istorice ale *thinking the unthinkable*

Astfel, în 2012, Nigel Walpole a lansat **dezbaterea despre gândirea lucrurilor de negândit** în chestiunea luptelor dintre Royal Air Force și piloții forțelor est-germane în timpul Războiului Rece⁴. Militar de carieră stabilit inclusiv în Germania Federală,

⁴ Nigel, Walpole, Jr., *Thinking the Unthinkable: The Lives of Royal Air Force and East German Fast-Jet Pilots in the Cold War*, Astonbridge Publishing, 2012, ISBN 9780953793327, 250 p.

Walpole a fost preocupat de viața și perspectivele piloților dar și de acțiunile lor în aer. Interviuri și documente de arhivă au stat la baza acestui studiu, care încerca să explice în baza unor **orizonturi culturale și ideologice distincte** acțiunile în aer și imprevizibilitatea pentru adversari a modului de purtare a luptei între piloții celor două state în înfruntări directe. Cu o puternică notă istorică și retrospectivă, dar și pe o nișă îngustă de activitate, cartea relevă cu adevărat preocupările pentru acest tip de gândire anticipativă necesară și a limitelor sale, fără a pronunța sursele reale ale acestor limite.

Acest tip de gândire are origini mai vechi. În 1985, preocuparea majoră era reprezentată de **lucrurile de negândit în contextul acțiunilor nucleare** ale adversarului, iar Herman Kahn a fost cel care a angajat analiza, descrierea și planificarea perspectivei unui război nuclear⁵. Herman Kahn a abordat aceste elemente din postura **pregătirii pentru un posibil război nuclear**, a strategiei, salvării și adăpostirii civililor și a reconstrucției după un asemenea război. Este un adevărat episod dintr-un plan al unui război care ar putea avea loc, și aici se rezumă elementele de negândit din cartea sa, dezvoltate, din nou, într-o zonă de nișă.

John Wesley White migrează între **Armageddonul** desprins din evanghelismul său definitiv, cu **elementele concrete ale sfârșitului lumii** din cauze nucleare sau ale păcatelor oamenilor care duc la finalul previzibil în egală măsură cu analiza sa despre **perspectiva sosirii unui dictator al lumii**, pe care toate semințiile Pământului să-l aclame și să-l primească, acceptându-l⁶. Profund creștin, și demersul său are limitele nișei în care s-a înălțuit, dar nu e mai puțin notabil pentru evoluția **thinking the unthinkable**.

⁵ Herman, Kahn, *Thinking the unthinkable in the 1980's*, 1985, Touchstone, 1985, ISBN 978-0671604493, 250 p.

⁶ John Wesley, White, *Thinking the unthinkable*, World Publishing, 1992, ISBN 978-0850095678, 210 p.

În 1995, Richard Cockett merge mai degrabă pe dimensiunea economică a ***thinking the unthinkable***⁷. Se referă la acțiunile Doamnei de Fier a Marii Britanii, Margaret Thatcher, la nivel economic, create pentru **contracurarea comunismului**, plecând de la ideile anti-Keynesiene ale lui Friedrich Hayek. **Socialismul colectivizat este componenta de negândit** pe baza căreia își dezvoltă teoriile Richard Cockett și el revine la **ideile profund liberale ale competiției** și la ideile **conservatoare ale austerității**, valorificând la maximum potențialul ideal al proprietății private și al economiei concurențiale de piață.

***Thinking the unthinkable*, era digitală și imperativul acțiunii prospective azi**

Dar cea mai importantă contribuție teoretică și lansarea în context contemporan a **conceptului *thinking the unthinkable*** – cu tot substratul și substanța unui concept în deplinătatea puterii cuvântului – a venit de la Nik Gowing. El a lansat inițial studiul omonim, în 2015, la 50 de ani de la moartea lui Winston Churchill, discutând despre **limitele și greutățile leadershipului** în a prognoza și evita evoluții neașteptate⁸. Ulterior, în 2016, cei doi, alături de o întreagă echipă, au lansat un site și un proiect cu numele ***thinking the unthinkable***, în sprijinul liderilor politici, în fapt a decidenților⁹. Ambele prefațau cartea cu același nume apărută în 2018¹⁰.

⁷ Richard, Cockett, *Thinking the unthinkable: Think-tanks and the economic counter-revolution 1931-1983*, Harper Collins, 1995, ISBN 978-0006375869, 389 p.

⁸ Nik, Gowing, Chris, Langdon, *Thinking the Unthinkable, a new imperative for leadership in the digital age*, interim report for the Churchill 2015, 21st century Statesmanship Global Leaders Programme, <https://www.slideshare.net/nudripakke/pdf-download-thinking-the-unthinkable-a-new-imperative-for-leadership-in-the-digital-age-pdf-free> (accesat la data de 16.12.2019).

⁹ <https://www.thinkunthink.org/> (accesat la data de 27 decembrie 2019).

¹⁰ Nik, Gowing, Chris, Langdon, *Thinking the unthinkable: a new imperative for leadership in the digital age*, John Catt Educational Ltd, 2018, ISBN 978-1911382744, 202 p.

Nik Gowing face câțiva pași interesanți în **substanțierea, constituirea și dezvoltarea conceptului** *thinking the unthinkable*. Mai întâi, notează și fixează momentul în care s-a intrat în era *unthinkable*, respectiv 2014, apoi **analizează dificultățile** leadershipului în a gestiona aceste situații de negândit, după 60 de interviuri confidențiale cu lideri diverși la nivel politic și ai marilor corporații, deși **încadrarea temporală** e făcută mai degrabă **descriptiv și factual**, decât cu caracteristicile epistemologice ale unei definiții clasice.

Gowing își ia un aliat de vârf în persoana lui Chris Donnelly, care deschide un alt sertar de gândire, legând **instabilitatea și turbulențele de perspectiva războiului**. Pe de altă parte, el sesizează foarte clar **limita capacității instituționale de anticipare și prevenție**. Deci prezența excesivă a *unthinkable* în epoca contemporană este, pentru el, un semn de apropiere a unei forme de război: „**Nivelul schimbărilor cu care ne confruntăm în acest moment este comparabil cu ceea ce se întâmplă în perioade de război. Avem schimbări la nivelul perioadelor de război, chiar dacă credem că suntem în perioadă de pace. Dimensiunea globală a schimbărilor depășește capacitatea instituțiilor naționale și internaționale**“, susține Chris Donnelly¹¹.

Pentru Nik Gowing, motivele care marchează momentul necesar abordării serioase a **conceptului** *thinking the unthinkable* vine din succesiunea unor fenomene inedite, pe care eu le-aș numi **singularități**, potrivit conceptelor din problematizare utilizate în studiile prospective. Alegerea lui Donald Trump președinte și comportamentul său post-electoral, urcușurile și coborâșurile Brexitului, abordările voluntariste și excepționaliste, în cheie revizionistă și revanșardă ale lui Vladimir Putin, resurgența populismului, migrațiile masive, fenomenul #MeToo ca impact global, toate sunt

¹¹ Chris, Donnelly, director, Institute for Statecraft. War in Peacetime. Coping With Today's Changing World, file:///C:/Users/Iulian/Downloads/71-74_CHRIS%20DONNELLY_ANG.pdf.

argumente pentru a arăta că lumea se schimbă cu o viteză amețitoare și tot mai greu predictibilă.

Teama de a nu face față funcției sau de imprevizibil, împreună cu lipsa capacității de a gestiona schimbările tectonice ale liderilor sunt principalele elemente care reies din întreg studiul lui Nik Gowing și Chris Langdon. De aici și concluzia asupra nevoii unui nou mod de a gândi în posibilități imposibile, o nouă cultură anticipativă și un comportament proactiv în limitarea efectelor viitoarelor crize care nu pot fi prevăzute.

Nik Gowing vorbește despre o adevărată **proliferare a evenimentelor *unthinkable***¹². În plus, reacțiile liderilor sunt **periculos de inadecvate în momentele critice**, o altă caracteristică despre care am vorbit în repetate rânduri, încercând **promovarea profesionalismului în domeniul deciziei în criză**¹³. Pentru autori, anexarea

¹² Nik, Gowing, Chris, Langdon, *Op.cit.*

¹³ Iulian, Chifu, Britta, Ramberg, *Crisis management in Transitional Societies*, CRISMART SNDC, Stockholm, 2007, ISBN 978-91-85401-64-2, ISBN 1650-3856, 387 p; Iulian, Chifu, Britta, Ramberg, *Managementul crizelor în societățile în tranziție, Cazul României*, Editura RAO, București, 2008, ISBN 978-973-103-687-8, 352 p; Iulian, Chifu, Oazu, Nantoi, Oleksandr, Sushko, *Societal Security in the trilateral Region Romania-Ukraine-Republic of Moldova/Securitate societală în regiunea trilateralei România-Ucraina-Republica Moldova*, ediție bilingvă, Editura Curtea Veche, București, 2008, ISBN 978-973-1983-00-4, 320 p; Iulian, Chifu, Oazu, Nantoi, Oleksandr, Sushko, *The Breakthrough Crisis of a quick solution in Transnistria, a cognitive intititutional approach of the crisis decision making*, Editura Curtea Veche, București, 2008, ISBN 978-973-1983-06-6, 220 p; Iulian, Chifu, Oazu, Nantoi, Oleksandr, Sushko, *The Russian-Georgian War. A cognitive intititutional approach of the crisis decision making*, Editura Curtea Veche, București, 2009, ISBN 978-973-1983-19-6, 200 p; Iulian, Chifu, Oazu, Nantoi, Oleksandr, Sushko, *The Russian-Ukrainian Gas Crisis*, Institute for Euro-Atlantic Cooperation, Kyiv, 2010, ISBN 978-966-8875-55-7, 184 p; Iulian, Chifu, Monica, Oproiu, Narciz, Bălășoiu, *Războiul ruso-georgian. Reacțiile decidenților în criză*, Editura Curtea Veche, București, 2010, ISBN 978-973-1983-43-1, 597 p; Iulian, Chifu, *Prospectives on Ukraine Crisis. Scenarios for a mid-long term evolution*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, București, 2014,

Crimeei, agresiunea militară din estul Ucrainei, atacul cibernetice asupra Sony, și explozia epidemiei de Ebola, ca și apariția în prim-plan a Daesh, autointitulată Stat Islamic, cea mai bogată organizație teroristă, sau a valurilor de migranți spre Europa în 2014, marchează **începutul acestei pante de *unthinkable*** în istoria contemporană a omenirii. Iar de aici, evenimentele impredictibile s-au acumulat an de an, în acest carusel care s-a abătut asupra **conducerilor tradiționale și conservatoare** ale lumii.

Toate se suprapun peste **evoluția amenințărilor**, așa cum am văzut în volumele anterioare, care nu dispar de la o generație la alta, ci se amplifică și se suprapun. La fel și **confliktele și tipologiile de războaie**, ca și amplificarea și multiplicarea actorilor. Vorbim tot mai des despre adevărate **cocktailuri de noi amenințări tot mai periculoase** și despre toți indicatorii de avertizare timpurie care au dat alarma concomitent, pentru că nu mai înțeleg procesele care se amplifică.

Cartea și studiul aferent nu clarifică atât **conceptul de *unthinkable***, și **recomandă *thinking the unthinkable***, cât studiază și încearcă să identifice motive care produc aceste limitări ale minții umane, care nu pot concepe evoluții de această factură. Ele identifică **nouă asemenea motive**, rezultate din studiul și interviurile cu decidenții politici și corporatiști, din business, **fără ca rezultatul să fie nici exhaustiv**, nici profund ancorat în **baze teoretice solide, incontestabile**. Totuși, își au valoarea lor generică și de precedent:

1. Copleșirea decidenților de presiuni intense și multiple;
2. Conformitatea instituțională;
3. Orbire voită;
4. *Groupthink* – gândire conformă, de grup;
5. Aversiunea față de risc;
6. Frica de mișcările care limitează cariera;
7. Sisteme de gândire reacționare;